

Vážení čtenáři,

Společnost pro výživu připravila k 75. výročí své činnosti souhrn aktuálních výživových Zdravé třináctky s respektováním věkových kategorií obyvatel. V prvním čísle časopisu číslech časopisu uvedeme Zdravou třináctku – výživová doporučení pro děti a Zdravou

VÝŽIVOVÁ PYRAMIDA

POCHUTINY

Doporučení:
zařazujte výjimečně
v malém množství

MASO, VEJCE LUŠTĚNINY

Doporučení:
2-3 porce
denně

Jedna denní porce: 100 g tepelně upraveného masa, nebo 150 g tepelně upravených luštěnin, nebo 1-2 vejce (včetně těch obsažených v potravinách)

Maso, ryby, vejce, luštěniny jsou hlavním zdrojem bílkovin. Maso vyberte libové. Alespoň dvakrát týdně zařazujte ryby. Vhodné je střídat ryby sladkovodní i mořské. Vyhněte se zejména průmyslově zpracovanému masu (např. jemné a trvanlivé salámy, klobásy apod.). Uzeniny by měly být v jídelníčku výjimečné, např. v podobě šunky (zde se zaměřte zejména na vyšší podíl libového masa a nižší obsah soli). Maso nemusí být zařazováno každý den, v bezmasých dnech doplňte bílkoviny ideálně luštěninami. Ty jsou také dobrým zdrojem bílkovin i vlákniny, v jídelníčku se mohou objevovat každý den (alespoň 2-3x týdně). Luštěniny zařazujte ve formě hlavních pokrmů, nebo např. pomazánek. Pro zvýšení stravitelnosti je vhodné namáčení nebo klíčení luštěnin. Vhodné jsou čočka, fazole, sója, hrách nebo cizrna. Vejce jsou zdrojem velmi kvalitní bílkoviny, ale také tuku (vaječný žloutek). Nemusíte se jejich konzumaci bát, proto i je zařazujte pro zpestření jídelníčku.

PEČIVO, BRAMBORY nebo RÝŽE

Doporučení: 3-5 porce denně
Jedna porce:
krajíc chleba,
nebo 200 g brambor,
nebo 1 šálek těstovin,
nebo 4 lžíce cereálií

Pečivo, brambory nebo rýže jsou zdrojem komplexních sacharidů, stejně jako další obiloviny (pohanka, kuskus) či výrobky z nich (těstoviny apod.). Jedná se o významný zdroj energie. Vyberte zejména výrobky z celozrnných obilovin, které mají vyšší obsah vlákniny, minerálních látek. Zařadit do této skupiny můžeme i ovesné vločky, ovesné kaše nebo snídaňové cereálie, zde se mimo jiné zaměřte také na obsah přidaného cukru.

MĚNĚ ČASTO ←

PITNÝ REŽIM

Doporučení:
min. 1,5 l
denně

Další tekutiny jsou přijímány s potravinami během dne, pitný režim je individuální, závisí také na okolní teplotě či fyzické aktivitě.

Pitný režim by měla tvořit zejména voda. Zařadit můžeme neochucené neperlivé minerální vody (slabě mineralizované), zeleninové šťávy a 100 % džus, nejlépe ředěné vodou.

Pokud pijete alkoholické nápoje, nepřekračujte denní příjem alkoholu – u mužů 20 g (200 ml vína, 0,51 piva, 50 ml lihoviny), u žen poloviční množství.

Vybírejte výrobky, které jsou šetrné k přírodě a jejich výroba je udržitelná.

www.vyzivaspol.cz

doporučení a to v grafické podobě Výživové pyramidy pro moderní Česko a dále v textu uvádíme Výživovou pyramidu a výživová doporučení Zdravá třináctka. V následných třináctku – výživová doporučení pro obyvatele starší 70 let.

MUDr. P. Tláškal, CSc., prof. Ing. J. Dostálová, CSc.

PRO MODERNÍ ČESKO

Pochutiny jsou významným zdrojem cukru, tuku, ale často i soli. Sladké, ale i slané pochutiny nekonzumujte ve větším množství, nebo si je připravte doma za použití celozrnných obilovin, mléčných nebo rostlinných produktů nebo ovoce. Snažte se vyhýbat zejména konzumaci většího množství slazených nápojů, sušenek, sladkého pečiva a smažených bramborových lupínků.

ROSTLINNÉ OLEJE, TUKY, OŘECHY A SEMENA

Doporučení:

1–2 lžičky přidané lžičky oleje, 30 g ořechů nebo semen denně

Rostlinné oleje, ořechy a semena jsou zdrojem nenasycených a vícenenasycených (polynenasycených) mastných kyselin (omega 3, omega 6, omega 9), které jsou důležité v prevenci onemocnění srdce a cév. Tuky (mastné kyseliny) jsou nezbytné pro vstřebávání vitaminů A, D, E, K. Vyhněte se tukům s převahou nasycených mastných kyselin, které jsou pro naše srdce a cévy rizikové, např. kokosový či palmový tuk. Pokud chceme použít tuk na namazání pečiva, můžete zařazovat i máslo. Nezapomeňte však, že tuk je energeticky bohatý, proto musí být příjem jeho zdrojů přiměřený. Do studené kuchyně můžeme použít řepkový nebo kvalitní olivový olej (za studena lisovaný), do teplé kuchyně olej řepkový.

MLÉČNÉ VÝROBKY

Doporučení:
2–3 porce denně

Jedna porce: 250 ml mléka nebo jogurt, nebo 30 g sýru

Mléčné výrobky jsou především zdrojem vápníku a bílkovin. Fermentované výrobky obsahují také mikroorganismy prospěšné pro naše trávení. Vyberte zejména polotučné mléčné výrobky. Z mléčných výrobků i rostlinných alternativ se snažte vybírat ty bez přidaného cukru. Pro zpestření jídelníčku můžete sáhnout po rostlinné alternativě, např. sójovém nápoji a fermentovaném výrobku. Z nich vyberte produkty obohacené o vápník a vitamin D. Tyto rostlinné alternativy mohou využít i osoby, které s ohledem na prokázané zdravotní důvody nemohou konzumovat mléko.

ZELENINA A OVOCE

Doporučení:
alespoň 5 porcí, resp. 400–600 g denně

Zelenina by měla tvořit 3 porce a ovoce 2 porce. Jedna porce odpovídá středně velkému kusu nebo jedné hrsti.

Ovoce a zelenina jsou zdrojem vlákniny, vody, vitaminů, minerálních látek a stopových prvků, antioxidantů. Vhodné je střídat různé barvy ovoce i zeleniny, přičemž součástí každého jídla by měla být právě zelenina nebo ovoce. Hlavně ovoce je také zdrojem přirozeně se vyskytujících cukrů, i z toho důvodu doporučujeme konzumovat spíše ovoce čerstvé než v podobě např. džusu, sušeného ovoce, kompotů nebo většího množství mixovaného ovoce ve formě „smoothies“. Vhodné je použít zeleninu či ovoce čerstvé, ale i mražené či tepelně opracované, nejlépe připravené na páte, aby nedocházelo k velké ztrátě vitaminů.

→ ČASTĚJI

také
(ané),

SŮL

Doporučení:
do 5 g denně

Sodík je přirozenou součástí téměř všech potravin, v našem jídelníčku je nepostradatelný. Často jej přijímáme nadbytek ve formě soli. Proto příliš nedosolujte již hotové pokrmy, zejména ne ještě před ochutnáním. Dejte pozor na obsah soli v sýrech, šunce a jiných uzeninách.

přijem
(viny),

CUKR

Doporučení:
max. 50 přidaných gramů denně (max. 10 přidaných kostek cukru)

Cukr a zejména sladké potraviny jsou velmi oblíbené. Nadbytek je rizikový pro vzestup tělesné hmotnosti. Obsah (přidaného) cukru hlídejte např. v snídaňových cereáliích nebo mléčných výrobcích s přidaným cukrem.

Neuděláte chybu, pokud budete konzumovat výrobky s probiotiky, což jsou zdraví prospěšné bakterie, které kultivují střevní mikrobiotu člověka.